ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 2-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN
3093-9089

Buxoro - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

№ 2-Son 2026-yil

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy komunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan

BOSH MUHARRIR:
Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li
Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
TAHRIRIYAT KENGASHI A’ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va texnologiya ta’limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta’lim instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor (Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasi mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor (O’zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy ta’limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O’quv-uslubiy faoliyatni takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor (Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo'yicha direktor o'rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor (Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo`yicha birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o’g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasi mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasi professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasi dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar kafedrasi dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasi dotsenti).

Mas’ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti Psixologiya kafedrasi o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Dilafruz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Information Systems and Digital Technologies” Department).

Muxtor Hasan o‘g‘li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андриенко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исматова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Eshmuminova Oybarchin Botirovna
A.Avloniy nomidagi PMMI tayanch doktoranti

MAKTABDAN TASHQARI TA’LIM STRATEGIYALARI: ISTIQBOLLI YO‘NALISHLAR, STRATEGIK REJALASHTIRISH VA AMALIY TADQIQOTLAR

Annotatsiya. *Ushbu maqolada “Kelajak” markazlari va maktabdan tashqari ta’lim tizimida ta’lim strategiyalari tahlil qilinadi. Asosiy e’tibor istiqbolli yo‘nalishlarni aniqlash, strategik rejalashtirish jarayonlari va amaliy tadqiqotlar natijalariga qaratilgan. Maqolada maktabdan tashqari ta’limning zamonaviy tendensiyalari, innovatsion yondashuvlar va pedagogik metodologiyalar ilmiy asosda tahlil qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *“Kelajak” markazlari, maktabdan tashqari ta’lim, ta’lim strategiyasi, istiqbolli yo‘nalishlar, strategik rejalashtirish, amaliy tadqiqotlar, innovatsion metodologiya.*

Аннотация. *В статье анализируются образовательные стратегии в центрах «Келажак» и системе внешкольного образования. Основное внимание уделяется выявлению перспективных направлений, процессам стратегического планирования и результатам прикладных исследований. В статье анализируются современные тенденции внешкольного образования, инновационные подходы и педагогические методики на научной основе.*

Ключевые слова*: Центры «Будущего», внешкольное образование, образовательная стратегия, перспективные направления, стратегическое планирование, прикладные исследования, инновационная методология.*

Abstract*. This article analyzes educational strategies in the "Kelajak" centers and the out-of-school education system. The main focus is on identifying promising areas, strategic planning processes, and the results of applied research. The article analyzes modern trends in out-of-school education, innovative approaches, and pedagogical methodologies on a scientific basis.*

Key words: *"Future" centers, out-of-school education, educational strategy, promising directions, strategic planning, applied research, innovative methodology.*

Kirish. So‘nggi yillarda global ta’lim tizimlari bolalarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini ta’minlashga qaratilgan strategik yo‘nalishlarga e’tibor qaratmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 8-sentabrdagi “Maktabdan tashqari ta’lim tizimini yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-277 son Qaroriga muvofiq “Kelajak” markazlari tashkil etildi va maktabdan tashqari ta’lim tizimi ushbu jarayonda muhim o‘rin tutadi. Ushbu ta’lim tashkilotlari bolalarning intellektual, madaniy, sport va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhit yaratadi. Shu bois, ta’lim strategiyalari nafaqat o‘quv jarayonini samarali tashkil etish, balki istiqbolli pedagogik yo‘nalishlarni aniqlash va amalga oshirishni ham o‘z ichiga oladi. [1,2].

Ko‘plab xorijiy mamlakatlarda ta’limning uch institutsional shakllari mavjud:

Rasmiy ta’lim (formal education) ya’ni maktabning asosiy dasturiy ta’limi.

Maktabdan tashqari ta’lim (non-formal education)-qo‘shimcha to‘garaklar, sport, san’at va fan bo‘yicha kurslar.

Nomoddiy ta’lim (informal ta’lim) ya’ni oila, jamiyat va onlayn resurslar orqali olingan bilim va ko‘nikmalar.

Ta’lim strategiyasi - ta’lim jarayonini maqsadli tashkil qilishga qaratilgan, uzoq muddatli reja, metodlar, resurslar va natijalardan iborat tizimli faoliyatdir. Strategiya ta’lim sifati, pedagogik jarayonning barqaror rivoji va natijadorligini ta’minlaydi.

Maktabdan tashqari ta’lim tizimida strategiya yanada dinamik tusga ega bo‘lib, u ijodiy faoliyat, texnikaviy innovatsiyalar, yoshlarning qiziqishlari va zamonaviy mehnat bozori tendensiyalariga moslashgan bo‘lishi lozim. [3,4].

Maktabdan tashqari ta’lim tizimining asosiy maqsadi kelajak avlodni XXI asr ko‘nikmalariga hamohang tarzda tarbiyalash, ya’ni ularda kreativ fikrlash, innovatsion g‘oyalar yaratish, jamoada ishlash, kommunikativ savodxonlik, raqamli ko‘nikmalar hamda liderlik qobiliyatlarini rivojlantirish.

Adabiyotlar tahlili. Maktabdan tashqari ta’lim strategiyalari: Istiqbolli yo‘nalishlar, strategik rejalashtirish va amaliy tadqiqotlar mavzusidagi tadqiqotlarda ko‘plab olimlar o‘z hissalarini qo‘shishgan. Quyida ushbu sohadagi eng ko‘zga ko‘ringan ilmiy izlanishlar bo‘yicha olimlar keltirilgan. Sir Ken Robinson ta’lim tizimining qayta ko‘rib chiqilishi va innovatsiyalar yo‘nalishida taniqli tadqiqotchi hisoblanadi. O‘zining asarlarida u an’anaviy ta’lim tizimidan voz kechib, ijodkorlik, mustaqillik va ijodiy tafakkurni rivojlantirishni targ‘ib qiladi. Uning qarashlariga ko‘ra, maktabdan tashqari ta’limda bolalarga yangi imkoniyatlar yaratish, masalan, san’at, musiqa yoki texnologiya sohasida tajriba orttirish muhim ahamiyatga ega.

Sugata Mitra Hindistonlik pedagog bo‘lib, o‘zining „Hole-in-the-Wall“ loyihasi bilan mashhur. Loyihaning maqsadi maktabdan tashqarida o‘z-o‘zini o‘qitish tizimini yo‘lga qo‘yish edi. U tabiiy ravishda bolalar kompyuter texnologiyalari yordamida o‘zini o‘zi ta’lim olishi mumkinligini isbotladi. Mitraning tajribalari ta’lim tizimidagi o‘zgarishlar yo‘qligi sababli bolalar o‘z-o‘zini o‘rganish qobiliyatiga e’tibor qaratilishini ko‘rsatdi. Linda Darling-Hammond Amerika Qo‘shma Shtatlari ta’lim tizimida islohotlar olib boruvchi yetakchi mutaxassis hisoblanadi. Uning ishlari ta’lim strategiyalarini shakllantirishga katta ta’sir ko‘rsatgan. U maktabdan tashqari ta’lim dasturlarida o‘quvchilarga turli fanlar bo‘yicha chuqurroq ma’lumot berish, shaxsiy qiziqishlarni rag‘batlantirish va ijtimoiy-madaniy ko‘nikmalarni oshirish muhimligini ta’kidlaydi.

Yong Zhao Xitoy-Amerika tadqiqotchisi bo‘lib, global ta’lim siyosati borasida chuqur tadqiqotlar olib borgan. Uning fikricha, maktabdan tashqari ta’lim dasturlari ta’lim tizimining xilma-xilligini ta’minlash, zamonaviy dunyoqarashni shakllantirish va kelajak avlod vakillariga mos keladigan kompetensiyalarni rivojlantirish imkonini yaratadi. Zhao ta’lim tizimiga biznes, texnologiya va madaniyat kabi sohalardagi hamkorlik loyihalarini kiritish zarurligi haqida to‘xtalib o‘tadi.

Robert Marzano ta’lim amaliyotchilari o‘rtasida taniqli bo‘lgan pedagogik metodologiyani yaratgan olim sifatida tan olingan. Uning ta’lim samaradorligi bo‘yicha takliflari maktabdan tashqari ta’limni ham qamrab oladi. Marzano talabalarni chuqur o‘rganish usullarini o‘rgatish, o‘rganish jarayonini kuzatish va o‘z-o‘zini nazorat qilish kabi samarali strategiyalar yordamida o‘quvchilarning malakasini oshirish yo‘lini ko‘rsatib berdi. Ushbu olimlar ta’lim strategiyalari bo‘yicha amalga oshirgan tadqiqotlar bugungi kunda maktabdan tashqari ta’limning istalgan yo‘nalishini shakllantirish va takomillashtirish yo‘lida muhim manba bo‘lib xizmat qilmoqda.

Tahlil va natijalar. Bugungi kunda mamlakatimizda maktabdan tashqari ta’lim tizimida olib borilayotgan islohotlar ushbu tizimni faqatgina hobby yoki qo‘shimcha mashg‘ulotlar o‘tish emas, strategik ahamiyatga ega rivojlanish maydoniga aylantirish maqsadini ko‘zlaydi.

Maktabdan tashqari ta’limning istiqbolli yo‘nalishlari bolani bugungi kunda eng talab yuqori STEAM va texnologik yo‘nalishlar: robototexnika, sun’iy intellect, mobil ilova yaratish, 3D-modellashtirish, aerokosmik texnologiyalarga o‘rgatish ya’ni texnik tafakkurni rivojlantirish. [5,6].

Kreativ iqtisodiyot jadal rivojlanayotgan bir davrda raqamli dezayn, kino va animatsiya, media savodxonlik, musiqa, teatr va san’atning ahamiyati oshmoqda.

Texnika va texnologiyalarning rivojlanishi tufayli yuzaga kelayotgan tahdidlarni hisobga olgan holda “Yashil maktab” laboratoriyalari, ekologik monitoring, agrotexnologiya asoslari bo‘yicha to‘garaklar kengaymoqda.

Bugungi globallashuv va raqobat kuchaygan davrda bolalar va yoshlarning shaxsiy rivojlanishida liderlik hamda ijtimoiy ko‘nikmalar muhim kompetensiya sifatida qaralmoqda. Maktabdan tashqari ta’lim tizimi aynan shu ko‘nikmalarni shakllantirish uchun eng qulay muhit yaratadi. Chunki bu tizim erkin, moslashuvchan, ijodiy va faoliyatga asoslangan ta’lim shaklidir.

Strategik rejalashtirish mexanizmlari haqida s ‘z yuritadigan bo‘lsak:

SWOT tahlil asosida boshqaruv ya’ni tizimni modernizatsiya qilishda samarali vosita sifatida qo‘llaniladi. Bunda kuchli tomonlari, zaif tomonlari, imkoniyatlar va risklarni aniqlaydilar.

Infrastrukturani rivojlantirish ya’ni zamonaviy markazlar qurish va ularda STEAM laboratoriyalari, IT studiyalar, maker-space zonalar va media markazlar tashkil etish.

Monitoring va baholash tizimini rivojlantirish ya’ni o‘qituvchilar kompetensiyalari xaritasini tuzish, elektron portfolio yaratish, loyiha asosida baholash hamda diagnostika testlaridan foydalanish.

Pedagog kadrlar salohiyatini oshirish: bunda kadrlar malakasini oshirish uchun xalqaro stajirovkalarga yuborish, masofaviy o‘quv kurslarini tashkil etish hamda innovatsion metodlar b ‘yicha treninglarda qatnashishlari zarur.

Ushbu maktab o‘quvchilari orasida olib borilgan tadqiqotlar natijasi shuni ko‘rsatadiki, raqamli ko‘nikmalar, kreativ fikrlash hamda kommunikativ ko‘nikmalar sezilarli darajada ortib bormoqda.

Jadval 1. O‘quvchilarning ko‘nikmalari yillar kesimida o‘zgarishi

T/r	Nomi	2022-yil	2023-yil	2024-yil
1	Raqamli ko‘nikmalar	40-45%	50-55%	65-70%
2	Kreativ fikrlash	30-35%	35-40%	40-55%
3	Kommunikativ ko‘nikmalar	30-35%	40-50%	50-60%

Ushbu jadvalda ko‘rinib turibdiki, o‘quvchilarning raqamli ko‘nikmalari 2022-2023 va 2024-yillarda sezilarli darajada ortib, hatto 65-70%ga yetgan, bu esa bu esa oxirgi ikki yil ichida maktabdan tashqari ta’lim jarayonida raqamli savodxonlikni rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilgan dasturlar samaradorligini tasdiqlaydi hamda o‘qituvchilarning AKT bo‘yicha malakasini oshirish va o‘quv jarayoniga raqamli platformalarni integratsiya qilish kabi omillar ijobiy natija berganidan dalolat beradi.

Kreativ fikrlash ko‘rsatkichlari 2022-yilda 30–35%, 2023-yilda 35–40% va 2024-yilda 40–55% ni tashkil etgani kuzatiladi, bu esa maktabdan tashqari ta’lim muassasalarida o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish bo‘yicha qo‘llanilgan loyiha asosidagi o‘qitish, STEAM yondashuvi va muammoli ta’lim metodlarining ijobiy natija berayotganini anglatadi.

Kommunikativ ko‘nikmalar 2022-yilda 30–35%, 2023-yilda 40–50% va 2024-yilda 50–60% ni tashkil etgani kuzatiladi, bu esa maktabdan tashqari ta’lim tizimida o‘quvchilarning muloqot madaniyati, jamoaviy ishlash va o‘z fikrini aniq yetkazish kompetensiyalari bosqichma-bosqich rivojlanib borayotganini ko‘rsatadi.

Tajriba-sinov markazlarida STEAM to‘garaklarini joriy qilish 8 oy ichida loyihalash ko‘nikmalarini 27% ga oshirdi, mazkur o‘sish STEAM yondashuvi asosida tashkil etilgan integrativ mashg‘ulotlar, tajribaviy loyihalar va muammoli vazifalar o‘quvchilarning analitik hamda ijodiy salohiyatiga samarali ta’sir ko‘rsatganini tasdiqlaydi. [9,10].

Ota-onalar va jamoat tashkilotlari ko‘magidan foydalanish yo‘nalishi ham o‘rganildi. Tadqiqotlar doirasida 649 nafar respondentlar o‘rtasida onlayn so‘rovnoma o‘tkazildi. So‘rovnomada tuzilgan 8 ta savollarga asosan “Barkamol avlod” bolalar maktablarining jamoat tashkilotlari bilan o‘zaro aloqalari masalalariga urg‘u berildi.

Jadval 2. Maktab faoliyatini tashkil etishda tashkilotlar hissasi.

Umumta’lim maktablari	**47.8%**
Ota-onalar kengashi	8.2%
Xalqaro tashkilotlar	1.4%
Mahalla fuqarolar yig‘ini	8.2%
Tuman kasaba uyushmasi	2.4%
Yoshlar ittifoqi kengashi	4.4%
Ichki ishlar bo‘limi	1.2%

Yuqoridagi ko‘rsatgichlar maktablarga ota-onalar va jamoat tashkiloti tomonidan ko‘rsatilgan homiylik va metodik yordam darajasini aniqlagan. Bunga ko‘ra, birinchi o‘rinda umumta’lim maktablari 47,8% ni, ikkinchi o‘rinda ota-onalar tomonidan berilgan homiylik yordami esa 8,2 ni tashkil etgan.

So‘rovnoma natijalariga ko‘ra, “Barkamol avlod” bolalar maktablari bilan hamkorlikni tashkil etishda, ya’ni maktab yoshidagi bolalarni to‘garaklarga jalb etish bo‘yicha umumta’lim maktablari hamda mahalla fuqarolar yig‘inining hissasi katta ekanligi aniqlandi.

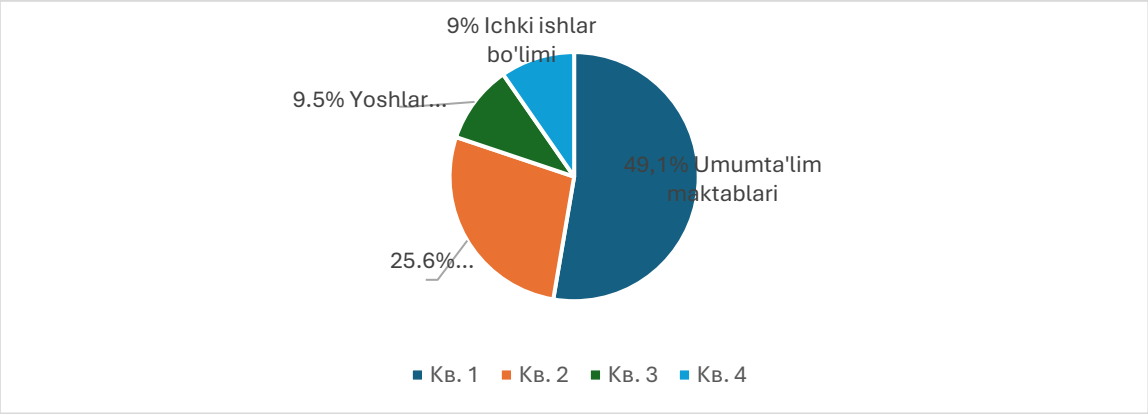

1-rasm. “Barkamol avlod” bolalar maktabining jamoat tashkilotlari bilan hamkorlik ishlari bo‘yicha ko‘rsatgichlar

Bunda umumta’lim maktablarining ulushi “Barkamol avlod” bolalar maktablarining faoliyatini tashkil etishdagi roli yuqori bo‘lib, 49,1% ni, mahalla fuqorolar yig‘inining 25,6% ni, yoshlar ittifoqi bilan hamkorlik ishlari 9,5% ni, ichki ishlar bo‘limi bilan hamkorlik 9% ni tashkil etmoqda.

Bundan ko‘rinib turibdiki, umumta’lim maktablari rolining yuqoriligi bizning fikrimizcha, umumta’lim maktablarining o‘zida “Barkamol avlod” bolalar maktablarining tarmoqlarini ochilishi bo‘lishi mumkin, lekin mahalla fuqarolari yig‘inining roli boshqa tashkilotlarga nisbatan yuqoriligi quvonarli hol. Zeroki, maktab yoshidagi bolalarning maktabdan tashqari bo‘sh vaqtlarida o‘zlari yoqtirgan ish bilan shug‘ullanishi va shu asosda ularning biror bir kasb-hunarga yo‘naltirishi va sertifikatga ega bo‘lishi ham ota-onalar va har qanday jamoat tashkilotlarining asosiy maqsadlarini tashkil etadi. Lekin yoshlar ittifoqi yetakchilari uchun “Barkamol avlod” bolalar maktablari faoliyatida ishtirok etish, ularning asosiy vazifalaridan biri bo‘lishi lozim.

Xulosa o‘rnida shuni aytish joizki, maktabdan tashqari ta’lim tizimining strategik rivoji – raqamli transformatsiya, global kompetensiyalarni shakllantirish, xalqaro integratsiya va kreativ ta’lim vositalaridan keng foydalanishga asoslanadi. Taklif etilayotgan istiqbolli yo‘nalishlar, ilmiy asoslangan boshqaruv va amaliy tadqiqotlar natijalari ushbu tizimni yanada takomillashtirishga xizmat qiladi. Strategik yondashuv asosida shakllangan maktabdan tashqari ta’lim markazlari yoshlarning intellektual salohiyatini oshirish, kreativ iqtisodiyotda ishtirokini kuchaytirish hamda zamonaviy kasblarga yo‘naltirishning eng samarali mexanizmiga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. UNESCO. Non-formal Education and Youth Development. Paris, 2022.
2. OECD. Future of Education and Skills 2030. Paris, 2021.
3. World Bank. Education for Innovation: Global Perspective. Washington, 2020.
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. “Maktabdan tashqari ta’limni rivojlantirish konsepsiyasi”, 2021.
5. Xodjayev A. Ta’lim strategiyalari va innovatsion yondashuvlar. Toshkent, 2020.
6. Kim, S. After-school Programs in South Korea. Seoul, 2021.
7. Finnish Ministry of Education. Hobby Path Model, Helsinki, 2020.

MUNDARIJA:

Qurbonov G'ulomjon G'afurovich Ochilboyeva Maftuna Dilshod qizi	*Matematik ta'limda differensial yondashuv tushunchasi va uning shakllanishining hozirgi holati*	**6**
Xusanova Gulasal Shuhratjon qizi Husanboyeva Xurshidabonu Muhammadamin qizi	*Axborot texnologiyalarining chet tilini o'qitish metodikasidagi o'rni va ahamiyati*	**10**
Nasirdinova Gulshoda Donyorbek qizi Abdumalikova Marjona Doniyorjon qizi	*Kollaborativ o'qitish texnologiyasi "boshlang'ich ta'lim pedagogikasi" faniga tatbiq etish imkoniyati*	**13**
Alimdjanova Dilbar Negmatovna	*Jamoat salomatligini fanini o'qitishda mualliflik pedagogik texnologiyalari*	**18**
Raximova Nasiba Nuriddinovna	*O'smirlarda agressiya muammosini o'rganishning nazariy-metodologik asoslari*	**22**
Bozorova Nazokat Mamasoatovna	*Tarixiy podkastlar va videobloglar o'quvchilarning kognitiv faolligini rivojlantirish shakli sifatida*	**26**
To'rayeva Dilovar Naimovna	*Kichik yoshdagi o'quvchilarning badiiy asarni tahlil etishdagi psixologik xususiyatlari*	**30**
Bobomurodova Mahzuna Ortiq qizi	*Gidronimlarda geografik va tarixiy omillarning aks etishi*	**33**
Giyasova Zuxra Raxmatullayevna	*Gaz molekulalarining tezliklar bo'yicha taqsimoti: desmos yordamida raqamli vizualizatsiya va didaktik imkoniyatlar*	**36**
Bekimbetova Gulnaz Nabatovna	*Methodology for using educational materials on natural resources in theoretical classes*	**43**
Narmuradova Rayhon Uktamovna	*Huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlarini psixologik tahlilga o'rgatishning ahamiyati*	**48**
Itolmasova Nafisa Furqatovna	*Kasbiy qobiliyat tushunchasi va uning psixologik asoslari*	**51**
Yunusova Sohiba Abdulmamidovna Raxmataliyeva Marjona Xurshidjon qizi	*Jarayonlarni boshqarishda rejiniring va kaizen uslublari asosida samaradorlikni oshirish*	**54**
Narmuradova Rayhon Uktamovna	*Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi*	**57**
Ismatova Kamola Azizjon qizi	*Bola psixik taraqqiyotida oilaning ahamiyati*	**60**
Очилова Мехрубон Суратовна	*Значение курсов повышения квалификации учителей цифровой грамотности и применению образовательных платформ на уроках географии*	**64**
Sirojov Otajon Orifjonovich	*Talabalarning o'quv faoliyatini raqamli texnologiyalar asosida tashkil qilishning integrativ mexanizmlarini takomillashtirish*	**69**
Islomov Nurtoy Nomoz o'g'li	*Talabalarda atamalar bilan ishlash ko'nikmalarini takomillashtirish*	**76**

Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	*Ingliz tili o'qitishda o'quvchilarning kognitiv kompetensiyani rivojlantirish metodlari tahlili*	**80**
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	*Maktabdan tashqari ta'lim strategiyalari: istiqbolli yo'nalishlar, strategik rejalashtirish va amaliy tadqiqotlar*	**84**
Ibodulloyev Nurali Sheraliyevich	*Raqamli texnologiyalardan foydalanishning ta'lim jarayonidagi o'rni*	**88**
Odamova O'g'iljon Kenjayevna	*Ta'lim muassasalarida psixologik xizmatning samaradorligini oshirishda ertak terapiyasining o'rni*	**91**
Shikarov Tolib Tavakalovich	*Raqamli pedagogikada adaptiv ta'lim texnologiyalari: talabalarning individual ehtiyojlarini qondirish va o'quv samaradorligini oshirish*	**95**
Raximov Azizbek Normurodovich	*Jadid munavvarlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik mohiyati*	**99**
Shomurodova Nozima Baxriddin qizi	*Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda xorijiy tajribalar tahlili*	**104**
Xolmirzayeva Shahnoza Majidovna	*Maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqillik va ijodiy tashabbusni rivojlantirishning pedagogik asoslari*	**108**
Tangirov Farxodjon Mamatyakubovich	*Loyihaga asoslangan faoliyatning o'quvchilar meta-fan kompetensiyalari va texnologik madaniyatini rivojlantirishga ta'siri*	**112**
Rasulov Rustambek Odilovich Xoshimov Mirjalol Murodjon o'g'li	*Xalqaro aloqa: mohiyati, rivojlanishi, va zamonaviy tendensiyalar*	**119**
Baratova Nozima Xidirova Gavhar Rustamovna	*Raqamli texnologiyalar asosida barqaror turizmni rivojlantirish istiqbollari*	**123**
Urazaliyeva Dilraboxon Nishonboyevna	*O'smirlarda suisid xavfining bio-psixo-fiziologik mexanizmlari: masofaviy psixogen ta'sir sharoitida tibbiy-psixologik yondashuv*	**129**
Kurbonov Munis Ro'zmetova Muhabbat	*Ta'lim jarayonida pedagogik yondashuv axborotlashtirishning ahamiyati*	**137**
Farmonova Dildora Sobirovna	*Nogiron bolalarning jamiyatga moslashuvidagi to'siqlar*	**140**
Axmadova Gulbashakar Azizbekovna	*Erta bolalikda emotsional befarqlikning oqibatlari*	**143**
Tojiboyev Ziyodilla A'zamjon o'g'li	*Raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari*	**147**
Umaraliyeva Hilola Fazliddin qizi	*Talabalarning kommunikativ kompotentligi guruhiy o'zaro ta'sir samaradorligining prediktori sifatida*	**149**
Kozieva Ikbol Komilzhonovna	*Onomastics funktions*	**153**
Ismatova Dilafruz To'ymuratovna	*Zamonaviy jamiyatda oilaviy qadriyatlar transformatsiyasi: an'anaviy modeldan individualistik modelga o'tish jarayoni*	**156**
Ziyadilloyeva Malikabonu Abdulloyevna	*Approaches to studying individual soldier performance and group interaction in the armed forces*	**160**

Ashrapov Nodirbek Namoz o'g'li	*O'smirlik davrida kognitiv jarayonlarning shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-muhit omillari va ularning shaxs kamolotidagi ahamiyati*	**164**
Hamroyev Jasur Umedovich	*Oliy ta'lim muassasalarida sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalarning innovatsion tafakkuri va muammoli vaziyatlarni hal etish kompetensiyalarini rivojlantirish mexanizmlari*	**169**
Axmadov Nazirjon Rahmat o'g'li	*Social and psychological factors in the development of positive behavior in adolescents*	**173**
Rustamov Shavkat Shuxratovich	*Pedagogical and psychological approaches to developing students' innovative competence*	**177**
Назаров Акмал Мардонович	*Психологические факторы развития креативного мышления и инновационного подхода у студентов*	**180**
Ганджиев Феруз Фуркатович	*Проявления агрессии среди подростков в социальных сетях и их психологические последствия*	**184**
Дехконбоев Шохжахон Ойбекович	*Методы и подходы судебно-психологической экспертизы при оценке эмоционального состояния личности*	**189**
Zoirov Abduqodir Askarovich	*Talabalarda diqqat sifatlari rivojlanishining psixologik determinantlari*	**193**
Xolmo'minova Yasmina Ma'murjon qizi	*Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashda individual ta'lim dasturlarining samaradorligi*	**197**
Khusanova Gulasal Shuhratjon kizi, Fozilova Shakhzoda Aslam kizi	*Comparison of the effectiveness of online and offline learning*	**200**
Raximova Moxinora Xoshimjanovna Ibrohimova Feruzabonu Ilyosbek qizi	*Rivojlangan xorijiy mamlakatlar ta'limi taraqqiyotining ayrim masalalari*	**203**
Шарипова Умида Шавкат кизи	*Факторы и проблемы исследования гендера в социолингвистике*	**206**
Тагирова Муштарий Махсудовна	*Своеобразные черты литературных и публицистических трудов джадидов*	**209**
Narziyeva Husnora	*Norasmiy savdoning shahar iqtisodidagi o'rni*	**212**
Xomidova Mahliyo Akobir qizi	*Elektron hisoblash mashinalari uchun yaratilgan dasturlar, ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari*	**216**
To'raqulova Nargiza Ali qizi	*Yozuvning vujuga kelishi va tilshunoslikdagi ahamiyati*	**219**
Qovlonbekov Abdulaziz Abdullajon o'g'li.	*Para sportchilarni qo'llab quvvatlashning ijtimoiy psixologik determinatlari (o'smir yoshidagi parasportchilar misolida).*	**222**
Diyorbek Abrayev Mamarajab ogli	*Translation of culturally-bound words from english into uzbek: challenges and strategies*	**225**
Sharipova Shukronaxon Baxtiyorjon qizi	*O'zbek xalq og'zaki ijodi va uni maktabgacha yoshdagi bolalar emotsional intellektini rivojlantirishda qo'llashning psixologik asoslari*	**228**

Rahmatova Nasiba Sobirovna	*Gender psixologiyasida jinsiy farqlanish muammolarini tahlil qilishda erkaklar va ayollarning rollari*	***231***
Ro‘ziyev Ulug‘bek Muzzafarovich	*O‘smirlardagi emotsional zo’’riqishlar va ularni kelib chiqish sabablari*	***238***
Mirzayeva Dilshoda Ikromjonova Sayfidinova Aziza Tolibovna	*O‘zbek va ingliz leksikasida nabotot obrazlarining metaforik talqini*	***242***
Qodirova Dilnoza Murtazoyevna	*Talabalarda professional identifikatsiya jarayonining psixologik determinantalari*	***244***
Tajibayev Shohruh Maqsudovich	*The influence of psychological characteristics on guides’ communicative skills and their professional significance*	***251***
Sharopov Suxrob Shodi o’g’li	*O‘smirlarda refleksiv xususiyatlar va tanqidiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘liqlik*	***256***

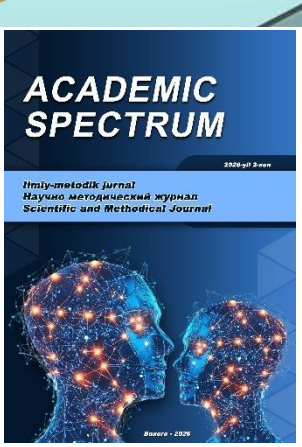

“ACADEMIC SPECTRUM”
ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o’zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E’lon qilinadigan maqolalarga bo’lgan asosiy talablar:

- ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;
- maqolaning hajmi: adabiyotlar ro’yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;
- maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so’z) va tayanch so’zlar (8-10 ta) ingliz, o’zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to’liq yozilishi kerak), mualliflar bir nechta bo’lsa, ularning har biri haqida to’liq ma’lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko’rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo’llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro’yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e’lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o’ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo’lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to’liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro’yxatda ko’rsatiladi. Matn ichidagi ko’chirmadan so’ng iqtibos olingan asarning ro’yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o’rinda kitob, to’plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to’liq nomi, nashr ko’rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko’rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko’rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo’lsa, barcha savol va e’tirozlar bo’yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo’lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezislari va ma’ruzalari chop etilmaydi. E’lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko’chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o’zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko’rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o’zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko’rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy komunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: https://fanistiqbollari.uz
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.
Buxoro
2026. № 2-Son.